

Utlåtande Rotel VI (Dnr 2017/000758)

Skärpta krav för jour- och familjehemsplaceringar

Motion (2017:32) av Andréa Ström och Christina Elffors-Sjödin
(båda M)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

Andrea Ström och Christina Elffors Sjödin (båda M) föreslår i en motion att kommunfullmäktige ska besluta följande:

- Att uppdra åt socialnämnden att centralt upphandla familje- och jourhem med gemensamma ramavtal för hela staden.
- Att uppdra åt socialnämnden att vid granskning av familjehem ska stabilitet i den ekonomiska situationen och familjens förmodade syfte vägas in som en lämplighetsfaktor i bedömningen.
- Att uppdra åt socialnämnden att genomföra en kartläggning av antalet placerade barn i stadsdelarna samt en genomlysning av familj- och jourhem för att säkerställa att samtliga har genomgått en utredning.
- Att uppdra åt socialnämnden att upprätthålla ett system som säkerställer att familje- och jourhem som fått avslag eller blivit fråntagna sitt uppdrag ska noteras. Informationen ska göras tillgänglig för andra kommuner i Stockholmsregionen i syfte att undvika eventuella undermåliga familjehem.

Beredning

Ärendet har remitterats till Stadsledningskontoret, Socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Familjevårdens Centralorganisation, Länsstyrelsen i Stockholm, Riksförbundet för Förstärkt familjehemsvård och Solna stad. Solna stad har meddelat att de inte avser svara på remissen. Familjevårdens Centralorganisation och Länsstyrelsen i Stockholm har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser sammantaget att det finns tillfredsställande bestämmelser i socialtjänstlagen om vård utanför det egna hemmet och i stadens rutiner och riktlinjer för att säkerställa en god kvalitet i familjehem och jourhem.

Socialnämnden anser att det framgent kan bli aktuellt att utreda förutsättningarna för att upphandla konsulentstödda familjehem. I övrigt anser nämnden att det finns tillräckliga och tydliga bestämmelser i gällande lagstiftning om vård utanför det egna hemmet.

Farsta stadsdelsnämnd anser att den ordning som råder idag, där socialnämnden upphandlar dygnetruntvård och svarar för rekrytering och utbildning av familjehem, liksom stadsdelsnämndernas utredningar och godkännande av familjehem, fungerar bra och ser därför inte något behov av skärpta krav.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd delar motionärernas synpunkter att det är av stor vikt att de barn och unga som placeras i jour- och familjehem får en trygg och stabil livssituation.

Norrmalms stadsdelsnämnd framhåller att det redan idag finns ramavtal med företag som tillhandahåller jour- och familjehem, samt att det finns en gemensam bank av godkända jour- och familjehem som socialnämnden ansvarar för.

Riksförbundet för förstärkt familjehemsvård hänvisar till de upphandlade ramavtal som Stockholms stad har samt redan gällande bestämmelser om kontroll och utredning av jour- och familjehem.

Mina synpunkter

Barn och unga som placeras utanför det egna hemmet är på flera sätt en oerhört utsatt grupp. Att ett barn placeras i jourhem, familjehem eller på ett HVB-hem (hem för vård eller boende) är ett stort ingrepp i ett barns liv – inte minst om placeringen sker med tvång. Samtidigt är det nödvändigt att i vissa

fall omhändertade barn och unga för att säkerställa att de får det skydd och det stöd de behöver för att kunna växa upp under trygga och goda förhållanden. När så sker måste socialtjänsten säkerställa att barnen inte far illa på nytt i det nya hemmet. Därför är de frågor som motionärerna lyfter oerhört viktiga och jag är förstås helt enig om att inga barn ska placeras hos kriminella eller i familjehem som på annat sätt är undermåliga.

Så som framgår av socialnämndens och stadsledningskontorets remissvar så ingår redan det som föreslås i att-sats nummer två i utredningen av tillänkta jour- och familjehem. Gällande förslaget i att-sats nummer ett så finns det idag en ramavtalsupphandling gällande firmor som tillhandahåller konsulentstödda jourhem samt viss annan vård kopplad till familjehemsplaceringar. Dock inte av firmor som tillhandahåller konsulentstödda familjehem.

Familjehem är en varaktig placeringsform som i vissa fall kan pågå genom hela uppväxten, och behöver därför bygga på en nogsam matchning mellan barn och hem. Varje stadsdelsnämnd ansvarar för att rekrytera, utbilda och handleda familjehem. Socialnämndens resursteam kan också ge stöd till stadsdelarna i arbetet.

Hösten 2015 och våren 2016 var på många sätt en exceptionell tid. Stockholms stad tog under kort tid emot över 2000 ensamkommande barn och unga, som alla skulle ges någonstans att bo. Det ledde till en stor brist på familjehem och jourhem, som i sin tur medförde att socialtjänsten anlidade privata konsulentstödda verksamheter vid rekrytering av jour- och familjehem i mycket högre utsträckning än i normalfallet. Situationen är annorlunda nu, behovet av nya placeringar för ensamkommande barn är lågt och i takt med att tiden går kommer antalet placeringar succesivt att minska. Utvecklingen behöver följas för att se om just en ramavtalsupphandling är det mest effektiva sättet att säkerställa stadens behov av familjehem.

Under år 2017 var drygt 1000 barn placerade i jourhem och ytterligare ca 1000 barn i familjehem (inklusive ensamkommande barn). Att som motionärerna föreslår i den tredje att-satsen göra en kartläggning av alla dessa barn, samt en genomlysning av hur godkännandet av jour- respektive familjehemmen gått till, skulle innebära ett omfattande arbete. Jag är övertygad om att jour- och familjehemsvården kan utvecklas och bli bättre, men vi behöver använda våra resurser på ett klokt sätt. I staden finns funktionen socialtjänstinspektör som ska kvalitetsgranska individ- och familjeomsorgens arbete. En framtida granskning från dem skulle kunna ge underlag för ett fortsatt utvecklingsarbete och jag skulle gärna se en sådan granskning.

Det fjärde förslaget handlar om att upprätta ett system som ska säkerställa att jour- och familjehem som av en stadsdel funnits vara olämpliga inte ska kunna godkännas för placering av en annan stadsdel. Jag delar intentionen i förslaget, men ser problem med genomförandet i förhållande till nu gällande lagstiftning. Som socialnämnden och stadsledningskontoret påpekar skulle dessutom ett heltäckande register för Stockholms stad behöva omfatta ett stort antal andra kommuner, vilket då väcker frågan om ett nationellt ansvar. Det bör också noteras att den utredning som görs av jour- och familjehem ska inkludera referenstagning, vilket bland annat innebär att kontakta tidigare uppdragsgivare. I det fall det tilltänkta jour- eller familjehemmet ligger i en annan kommun ska dessutom samråd ske med den kommunen. Således finns redan idag system för hur socialtjänsten ska kontrollera att tilltänkta hem inte ansetts vara olämpliga av andra kommuner.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson och Cecilia Brinck (alla M) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2017:32) om skärpta krav för jour- och familjehemsplaceringar av Andréa Ström och Christina Elffors-Sjödin (båda M) bifalls.
2. Därutöver anføres följande.

Att fjorton olika stadsdelar upphandlar familjehem riskerar att skapa stora skillnader i staden. Genom att ha centrala ramavtal för jour-hem och familjehem skulle staden kunna uppnå minskade administrationskostnader och större likvärdighet mellan olika delar av staden. Dessutom skulle stadsdelarnas behov av juridisk hjälp kunna minskas om de fick stöd att följa upp avtalen centralt.

Staden behöver kunna säkra att inget barn ska placeras i undermåliga jour- och familjehem. Om ett hem brister allvarligt i sitt uppdrag behöver det säkerställas att en ny stadsdel inte placerar ett nytt barn i samma familj. Det är önskvärt att detta även skulle kunna säkerställas mellan kommuner, vilket dock är en nationell fråga att hantera.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 16 maj 2018

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Åsa Lindhagen

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson, Cecilia Brinck, Dennis Wedin och Johanna Sjö (alla M) med hänvisning till Moderaternas reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Andrea Ström och Christina Elffors Sjödin (båda M) föreslår i en motion att kommunfullmäktige ska besluta följande:

- Att uppdra åt socialnämnden att centralt upphandla familje- och jourhem med gemensamma ramavtal för hela staden.
- Att uppdra åt socialnämnden att vid granskning av familjehem ska stabilitet i den ekonomiska situationen och familjens förmodade syfte vägas in som en lämplighetsfaktor i bedömningen.
- Att uppdra åt socialnämnden att genomföra en kartläggning av antalet placerade barn i stadsdelarna samt en genomlysning av familj- och jourhem för att säkerställa att samtliga har genomgått en utredning.
- Att uppdra åt socialnämnden att upprätthålla ett system som säkerställer att familje- och jourhem som fått avslag eller blivit fråntagna sitt uppdrag ska noteras. Informationen ska göras tillgänglig för andra kommuner i Stockholmsregionen i syfte att undvika eventuella undermåliga familjehem.

Beredning

Ärendet har remitterats till Stadsledningskontoret, Socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Familjevårdens Centralorganisation, Länsstyrelsen i Stockholm, Riksförbundet för Förstärkt familjehemsvård och Solna stad. Solna stad har meddelat att de inte avser svara på remissen. Familjevårdens Centralorganisation och Länsstyrelsen i Stockholm har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 1 juni 2017 har i huvudsak följande lydelse.

För att säkra att barn och unga som placeras i familjehem får en trygg och säker vård och omsorg utvecklar staden kontinuerligt familjevården. Kontroll av jour- och familjehemsplaceringar är nödvändigt och en systematisk, kontinuerlig och individuell uppföljning av varje enskilt barn eller ungdom är avgörande för att säkerställa vården

och omsorgens kvalitet. Detta för att nå kommunfullmäktiges mål 1.2 *Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla* och kommunfullmäktiges mål 4.4 *Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention.*

En placering utanför det egna hemmet är ett stort ingrepp i det enskilda barnets eller den unges liv och som ”ställföreträdande förälder” har socialnämnden ett betydande ansvar. Sammantaget anser stadsledningskontoret att det finns tillfredsställande bestämmelser i SoL om vård utanför det egna hemmet och i stadens rutiner och riktlinjer. Staden har rutiner och riktlinjer för att säkerställa att gällande regelverk och bestämmelser följs, att missförhållanden hanteras och åtgärdas samt att regelbundna granskningar och kontroller sker av externa myndigheter och internt i staden. Uppföljning av varje individuell placering sker vidare genom regelbundna enskilda samtal med barnet eller ungdomen, med familjehemsföräldrar, biologiska föräldrar och andra närstående, personal i barnets skola, vid behov hälso- och sjukvården samt genom regelbundna besök hos barnet där hen bor.

Vikten av noggrann utredning av tilltänkta jourhem och familjehem

Socialnämnden får inte fatta beslut om vård av ett barn i ett familjehem, utan att förhållandena i det enskilda hemmet har utretts av en socialnämnd. Socialnämndens utredningsansvar gäller både utredningen av ett hems allmänna lämplighet och om hemmet är lämpligt att ta emot ett visst barn. Utredningen av hemmets lämplighet ska enligt Socialstyrelsens föreskrifter omfatta uppgifter om familjens sammansättning, bakgrund, livssituation och levnadsvanor, boende och närmiljö, varje tillänt familjehemsförälders personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga samt inställning till uppdraget.

Enligt stadens riktlinjer för familjehemsvård för barn och ungdom bör det ställas krav på familjehemsföräldrar att de ska ha en ordnad tillvaro vad avser ekonomi och livsföring i övrigt. Vidare ingår det i riktlinjerna att de familjer som vill bli familjehem deltar i stadens grundutbildning som föregås av hembesök och kontroll i misstanke-, belastnings-, social- och kronofogderegister. Nämnden har samma ansvar för barn och ungas placering, utredning och godkännande av jour- och familjehem oavsett om de är egenrekryterade eller konsulentstödda.

Ramavtal

För att komplettera stadens egna resurser för jourhem och familjehem, har staden upphandlat privata utförare. Ramavtal finns kring:

- Jourhemsverksamhet för förmedling av familjer som i sitt hem tar emot kortare tids placering av barn och unga.
- Behandlingsverksamhet med familjeboende.
- Kvalificerat öppenvårdsstöd som riktar sig till familjehem och jourhem och behandling och stöd som specifikt riktas till det familjehemsplacerade barnet/den unge och barnets/den unges nätverk.

När det gäller familjehemsvård finns inget centralt ramavtal och arbetet med rekrytering och utredning av tilltänkta familjehem bedrivs i huvudsak av stadsdelsnämnderna. Arbetet med rekrytering, utredning, utbildning, stöd och handledning för familjehem är för dem en viktig och kontinuerlig process som sker i nära samverkan med socialnämnden.

Förändringar i lagstiftningen senaste året

Sedan den 1 juli 2016 är ansvarig socialnämnd skyldig att inhämta uppgifter från misstanke- och belastningsregistret avseende tilltänkta familjehems- och jourhemsföräldrar innan nämnden fattar beslut om vård av barnet eller den unge. Socialnämnden är ålagd att anmäla placeringsbeslutet till IVO för ökad uppsikt om beslutet innebär att fler än tre barn eller unga kommer att vara placerade i ett och samma jourhem eller familjehem. I april 2017 infördes en bestämmelse i SoL om tillståndsplikt från IVO för att yrkesmässigt få bedriva verksamhet avseende familjehem och jourhem. Tillståndsplikten omfattar bolag, föreningar, samfälligheter, stiftelser och enskilda individer. De som redan bedriver verksamhet har fram till den 1 april 2018 på sig att ansöka om tillstånd.

Rutiner för hantering av missförhållanden och register över olämpliga jourhem och familjehem

När det gäller vården av barn och unga i familjehem (eller HVB) är socialnämnden skyldig att fastställa rutiner för hur vården ska planeras och följas så att missförhållanden i hemmet ska kunna uppmärksammas och åtgärdas i ett tidigt skede.

Inget barn ska placeras i undermåliga jour- och familjehem. Socialnämnden kan förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som har sitt hem inom kommunen att i sitt hem ta emot andras barn. Stadsledningskontoret anser däremot att frågan om ett eventuellt register över olämpliga hem är en fråga som behöver hanteras på nationell nivå vid Socialstyrelsen eller IVO. Frågan har tidigare diskuterats inom ramen för Vanvårdsutredningen (SOU 2009:05), Upprättelseutredningen (SOU 2011:9) och Boende utanför det egna hemmet – placeringsformer för barn och unga (SOU: 2014:3).

Särskilt om ensamkommande barn

På uppdrag av regeringen har Socialstyrelsen nyligen gjort en analys av situationen i socialtjänsten med fokus på ensamkommande flickor, yngre barn, nätverksplaceringar samt suicidrisk. Rapporten som publicerades i slutet av juni 2017 visar bland annat att det nationellt finns behov av utvecklingsarbete när det gäller socialtjänstens arbete med utredning och uppföljning av placeringar av ensamkommande barn hos släktingar eller annan närstående.

Under 2015 och vintern 2016 när staden tog emot ett mycket stort antal ensamkommande barn blev arbetssituationen vid flera barn- och ungdomsenheter

ansträngd. Då uppstod en brist på jour- och familjehem och andra boenden. Allteftersom när verksamheterna har återgått till normalläge har nämnderna arbetat med långsiktiga boendelösningar och kvalitetssäkring av befintliga placeringar.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 september 2017 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Andrea Ström m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 31 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

En placering utanför det egna hemmet är ett stort ingrepp i det enskilda barnets eller den unges liv. Vården i ett jourhem eller familjehem ska vara trygg och säker samt svara mot barnets eller den unges individuella behov av stöd och hjälp. Som ”ställföreträdande förälder” har socialnämnden ett betydande ansvar. Socialförvaltningen delar motionärernas uppfattning att det behövs kontroll av jour- och familjehemsplaceringar och att en bristsituation avseende jourhem och familjehem riskerar att leda till att kraven på hemmen sänks. För att motverka detta krävs tillförlitlig kompetens och tillräckliga resurser i socialtjänsten för att utredning av familjehem och jourhem samt val av familjehem och jourhem kan göras med stor noggrannhet. Inte minst viktigt är referenstagning, samråd med andra stadsdelsnämnder och kommuner samt att ta tillvara på uppgifter som framkommit vid tillsyn. Dessutom är systematisk, kontinuerlig och individuell uppföljning avgörande för att säkerställa att den vård som ges är trygg och säker.

Vikten av noggrann utredning av tilltänkta jourhem och familjehem

Socialnämnden får inte fatta beslut om vård av ett barn i ett familjehem, utan att förhållandena i det enskilda hemmet har utretts av en socialnämnd och det är alltid socialnämnden som beslutar om att placera ett barn i ett familjehem eller jourhem. Socialnämndens utredningsansvar gäller både utredningen av ett hems allmänna lämplighet och om hemmet är lämpligt att ta emot ett visst barn.

Vård i familjehem är för stadigvarande vård och fostran och vård i jourhem är för tillfällig vård och fostran. Det finns ingen bestämd tidsgräns för begreppet ”stadigvarande vård och fostran”. Sedan reglerna om jourhem infördes finns visst stöd för att den bortre tidsgränsen för tillfällig placering skulle vara sex månader. JO har innan reglerna om jourhem infördes riktat kritik mot en socialnämnd för att inte ha genomfört eller ens påbörjat en familjehemsutredning trots att placeringen pågått nära sex månader.

Utredningen av hemmets lämplighet ska enligt Socialstyrelsens föreskrifter omfatta uppgifter om följande:

- familjens sammansättning, bakgrund, livssituation och levnadsvanor,
- boende och närmiljö,
- varje tilltänkt familjehemsförälders personliga förutsättningar, egenskaper och omsorgsförmåga samt
- varje tilltänkt familjehemsförälders inställning till uppdraget.

Uppgifter om familjens bakgrund och livssituation kan, enligt Socialstyrelsens handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter för barn och unga i familjehem och HVB, bland annat gälla tidigare och aktuella familjeförhållanden, arbetsmässiga, ekonomiska och andra sociala förhållanden. Enligt stadens riktlinjer för familjehemsvård för barn och ungdom bör det ställas krav på familjehemsföräldrar att de ska ha en ordnad tillvaro vad avser ekonomi och livsföring i övrigt. Vidare ingår det i riktlinjerna att i utredningen av det tilltänkta familjehemmet göra registerkontroll hos både kronofogdemyndigheten och försäkringskassan. Även om det inte finns skäl att misstänka att det finns problem med att hantera ekonomin är det viktigt att få information som kan tyda på sådana svårigheter. Jourhem ska i likhet med familjehem vara utredda av en socialnämnd.

Nämnden har samma ansvar för barn och unga som är placerade i konsulentstödda familjehem som för de som är placerade i ett hem som nämnden själv har rekryterat. I det ansvaret ingår ansvar för utredning och godkännande av jour- och familjehem oavsett om de är egenrekryterade eller konsulentstödda.

Rutiner för hantering av missförhållanden

När det gäller vården av barn och unga i familjehem (eller HVB) är socialnämnden skyldig att fastställa rutiner för hur vården ska planeras och följas så att missförhållanden i hemmet såsom övergrepp och allvarliga brister i omsorgen som kan påverka barnet eller den unge ska kunna uppmärksammas och åtgärdas i ett tidigt skede. Information om missförhållanden i ett familjehem eller jourhem kan komma till socialnämndens kännedom på olika sätt. Om socialnämnden får kännedom om något som kan innebära att nämnden behöver vidta någon åtgärd ska nämnden inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL. Familjehemmet eller jourhemmet ska underrättas om anmälan, såvida det inte finns misstanke om ett brott och en polisanmälan övervägs. Då är det viktigt att först konsultera polis eller åklagare innan den eller de som misstankarna riktas mot informeras.

Register över olämpliga jourhem och familjehem

Förvaltningen delar uppfattningen att inget barn ska placeras i undermåliga jour- och familjehem, men anser att frågan om ett eventuellt register över olämpliga hem är en fråga som behöver hanteras på nationell nivå vid Socialstyrelsen eller IVO. Frågan har diskuterats både inom familjehemsvården och inom ramen för

Vanvårdsutredningen (SOU 2009:05), Upprättelseutredningen (SOU 2011:9) och Boende utanför det egna hemmet – placeringsformer för barn och unga (SOU: 2014:3). I föreliggande motion föreslås att socialnämnden i Stockholms stad skulle åläggas att handha ett sådant register. Eftersom Stockholms stad kan placera barn och unga i familjehem och jourhem över hela landet, skulle ett eventuellt Stockholmsbaserat register över olämpliga jourhem och familjehem bli otillräckligt. Vidare anser förvaltningen att samrådsskyldigheten vid placering, de skärpta kraven på referenstagning och den sedan den 1 juli 2016 obligatoriska registerkontrollen kommer att bidra till att rekrytering och utredning av jourhem och familjehem framgent blir omsorgsfull och likvärdig. Socialnämnden kan dessutom förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som har sitt hem inom kommunen att i sitt hem ta emot andras barn.

Ansvarsuppdelning inom Stockholms stad

Varje stadsdelsnämnd har ansvar för att säkerställa att det finns tillgång till familjehem för de barn och unga som behöver vårdas och bo utanför det egna hemmet. Socialförvaltningen har i uppdrag att stötta stadsdelsförvaltningarna i arbetet med att rekrytera, utbilda och ge stöd till jourhem och familjehem. Ansvaret för de enskilda barn och unga som placeras i jourhem och familjehem åvilar stadsdelsnämnderna.

Ramavtal

För att komplettera stadens egna resurser för jourhem och familjehem, har staden också upphandlat privata utförare. Upphandlingarna har gjorts i samarbete mellan stadsdels- förvaltningarna och socialförvaltningen, men genomförts av socialförvaltningen.

Ramavtal finns kring:

- Jourhemsverksamhet för förmedling av familjer som i sitt hem efter beslut av socialnämnden tar emot kortare tids placering av barn och unga. Verksamheten svarar för rekrytering, arvodering, handledning, stöd och utbildning av jourhemmen samt viss logistik. För närvarande har staden ramavtal med tio utförare av jourhemsvård.
- Behandlingsverksamhet med familjeboende (behandling i familj). Med denna placeringsform avses en verksamhet inom socialtjänsten som tar emot enskilda för omvårdnad och behandling, i förening med boende i familj. Boendet i en enskild familj kombineras med kvalificerade behandlingsinsatser anpassade till individens behov. Ramavtal finns med sju utförare.
- Kvalificerat öppenvårdsstöd som riktar sig till familjehem i form av:
  - stöd och handledning till familjehem och jourhem,

- intensiv och strukturerad behandling och stöd som specifikt riktas till det familjehemsplacerade barnet/den unge och barnets/den unges nätverk.

Ramavtalen gäller från och med den 1 januari 2016 fram till och med 31 december 2017 med möjlighet att förlänga avtalet med ett (1) + ett (1) år, det vill säga sammanlagt högst fyra (4) år.

När det gäller familjehemsvård bedrivs arbetet med rekrytering och utredning av tilltänkta familjehem i huvudsak av stadsdelsförvaltningarna. Arbetet med rekrytering, utredning, utbildning, stöd och handledning är för dem en angelägen och kontinuerlig process. En bärande princip vid rekrytering är att eftersträva närhet till hemmiljön för att så långt möjligt underlätta för barnet att vara kvar i sin förskola eller skola.

Det finns inget centralt ramavtal för familjehemsvård, men socialförvaltningens familjehemskonsulter stödjer stadsdelsförvaltningarna genom att rekrytera och utbilda nya familjehem för barn och unga. De familjer som vill bli familjehem deltar i en grundutbildning som föregås av hembesök och kontroll i misstanke-, belastnings-, social- och kronofogderegister. Efter utbildningen bedömer enheten tillsammans med familjen om de motsvarar de krav som ställs på ett familjehem. Enhetens familjehemskonsulter utbildar också familjevårdsinspektörer från stadsdelsförvaltningarna, till kursledare för grundkurser för verksamma familjehem.

Förändringar i lagstiftningen senaste året

Regering och riksdag har under det senaste året beslutat om betydelsefulla ändringar i socialtjänstlagen, SoL, och socialtjänstförordningen med syfte att ytterligare stärka stödet och skyddet för barn och unga som är placerade utanför det egna hemmet.

Sedan den 1 juli 2016 är ansvarig socialnämnd skyldig att inhämta uppgifter från misstanke- och belastningsregistret avseende tilltänkta familjehems- och jourhemsföräldrar innan nämnden fattar beslut om vård av barnet eller den unge. Vidare är socialnämnden numera ålagd att anmäla placeringsbeslutet till IVO för ökad uppsikt om beslutet innebär att fler än tre barn eller unga kommer att vara placerade i ett och samma jourhem eller familjehem.

Den 15 april 2017 infördes en bestämmelse i SoL om tillståndsplikt från IVO för att yrkesmässigt få bedriva verksamhet som föreslår familjehem och jourhem för barn till socialnämnden och som lämnar stöd och handledning till dessa familjehem och jourhem. Tillståndsplikten omfattar bolag, föreningar, samfälligheter, stiftelser och enskilda individer. De som redan bedriver verksamhet har fram till den 1 april 2018 på sig att ansöka om tillstånd.

Särskilt om ensamkommande barn

Under 2015 och vintern 2016 när staden tog emot ett mycket stort antal ensamkommande barn blev arbetssituationen vid flera av stadsdelsförvaltningarna

mycket ansträngd, inte minst på enheter som arbetar med barn och unga, inklusive ensamkommande. Förvaltningen bedömer att situationen under hösten 2015 och våren 2016 var extrem. De brister som påtalas i motionen bedömer förvaltningen som mycket allvarliga, men att de sannolikt till stor del kan kopplas till det exceptionellt stora mottagandet av ensamkommande barn som skedde under denna period.

På uppdrag av regeringen har Socialstyrelsen nyligen gjort en analys av situationen i socialtjänsten med fokus på ensamkommande flickor, yngre barn, nätverksplaceringar samt suicidrisk. Rapporten som publicerades i slutet av juni 2017 visar bland annat att det finns behov av utvecklingsarbete när det gäller socialtjänstens arbete med utredning och uppföljning av placeringar av ensamkommande barn hos släktingar eller annan närstående. Med anledning av vad som framkommit på nationell nivå kan det finnas anledning att undersöka hur situationen ser ut i Stockholms stad.

Sammantaget anser förvaltningen att med utgångspunkt från normala omständigheter finns tillfredsställande bestämmelser i SoL om vård utanför det egna hemmet. Det finns också rutiner för uppföljning av de placerade barnen och för hantering av missförhållanden. För att säkerställa att gällande regelverk och bestämmelser följs, genomförs granskningar och kontroller både av externa myndigheter och internt inom staden. Emellertid kan den höga personalomsättningen som uppmärksammats inom den sociala barn- och ungdomsvården ha påverkat förutsättningarna för att arbeta i enlighet med gällande bestämmelser och rutiner. I syfte att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare har staden tagit fram en handlingsplan för en förbättrad arbetssituation. En förbättrad arbetssituation innebär ökade möjligheter att kunna erbjuda verksamhet av god kvalitet där socialtjänsten uppfyller sitt ansvar och sina uppgifter.

Vidare gör förvaltningen bedömningen att systematisk och kontinuerlig uppföljning av varje enskilt barn eller ungdom är avgörande för att säkerställa att den vård som ges verkligen är trygg och säker. Uppföljning ska ske genom regelbundna enskilda samtal mellan barnet och barnets socialsekreterare, regelbundna besök hos barnet där hen bor, regelbundna samtal med familjehemsföräldrar, biologiska föräldrar och andra närstående samt regelbunden kontakt med personal i barnets skola och vid behov hälso- och sjukvården samt tandvården.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Lars Jilmstad m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Socialnämnden har upphandlat dygnetruntvård och jourverksamhet för barn och unga samt boende för ensamkommande barn. Enligt förvaltningen är det en väl fungerande ordning. När det gäller familjehem har socialnämnden i uppdrag att rekrytera och utbilda familjehem och hjälpa stadsdelsnämnderna att hitta lämpliga familjehem. Att ha en specifik verksamhet av detta slag, som enbart inriktar sig på att rekrytera och utbilda familjehem, är en viktig kvalitetsfaktor i stadens samlade familjevård.

Det är stadsdelsnämnderna som beslutar om placering i familjehem för det enskilda barnet och de har även ansvaret för att följa upp och säkra att vården fungerar. I samband med utredning och godkännande av familjehemmet beaktas familjens ekonomiska situation och motiven till att ta emot ett enskilt barn i sitt hem.

De avvikelser som uppmärksammas i enskilda placeringar rapporteras till socialförvaltningen. I samband med att ett enskilt hem föreslås bli godkänt som familjehem görs alltid utdrag ur polisregistret. I de fall där den aktuella familjen redan tagit emot ett annat barn i sitt hem kontaktas alltid den placerade kommunen som del i lämplighetsbedömningen. Därigenom utbyts information mellan kommuner. Enligt personuppgiftslagen är det däremot inte tillåtet att upprätta system i form av register med uppgifter som kan överföras till andra kommuner.

Förvaltningen vill även framhålla den extraordinära situation som rådde hösten 2015, då många ensamkommande barn (EKB) kom till Stockholm varje vecka. Då uppstod en akut brist på jour- och familjehem och andra boenden. Arbetet vid stadsdelsförvaltningarna inriktades i ett antal veckor enbart på att ge barnen tillfälligt tak över huvudet i avvaktan en långsiktig planering. Allteftersom kunde verksamheterna återgå till normalläge och nämnderna kunde placera om barnen till hem som var utredda och godkända. Medarbetarna i EKB-grupperna har därefter arbetat med att kvalitetssäkra samtliga placeringar.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 31 augusti 2017 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Bo Arkelsten m.fl. (alla M) och Helen Jäderlund Eckardt (L), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Carina Franke (KD) i enlighet med Moderaternas reservation.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 juli 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar motionärernas synpunkter att det är av stor vikt att de barn och unga som placeras i jour- och familjehem får en trygg och stabil livssituation. Det är viktigt att samtliga jour- och familjehem och andra boenden är utredda och godkända för att ta emot barn.

Socialnämnden har redan idag upphandlat dygnetruntvård och jourverksamhet för barn och unga samt boende för ensamkommande barn. I samband med att många ensamkommande barn under en period anlände till Stockholm fanns inte tillräckligt många platser i jour- och familjehem och andra boenden. Stadsdelsförvaltningarna fick därför på olika sätt ordna boenden för att de enskilda barnen skulle få någonstans att bo och vuxna personer som kunde ta hand om barnen. Dessa hem var tillfälliga i avvaktan på en mer långsiktig planering. Det är av stor betydelse att staden centralt upphandlar dygnetruntvård och jourverksamhet för barn och unga och förvaltningen är positiv till att socialnämnden har ett fortsatt ansvar för detta.

När det gäller familjehem har socialnämnden i uppdrag att rekrytera och utbilda familjehem och vara stadsdelsnämnderna behjälpliga i att föreslå lämpliga familjehem. Rekrytering av familjehem sker även på stadsdelsnämnderna. Stadsdelsnämndernas ansvar är att besluta om placering i familjehem för ett enskilt barn och samtidigt besluta att godkänna ett familjehem för det specifika barnet.

Stadsdelsnämnderna ansvarar också för att följa upp placeringen och ge stöd till familjehemmet.

I samband med utredning och godkännande av familjehem beaktas redan idag familjens ekonomiska situation och familjens syfte och motiv till att ta emot barn i sitt hem.

De avvikelser som idag uppmärksammas i enskilda placeringar inom ramavtalen rapporteras till socialförvaltningen. I samband med att ett enskilt hem föreslås bli godkänt som familjehem görs alltid utdrag ur social- och polisregister. Om en familj redan har tagit emot barn i sitt hem kontaktas alltid den placerande kommunen som en del i bedömningen av familjens lämplighet att ta emot jour- och familjehemsplaceringar. Det är på detta sätt som information kan delges mellan kommuner. Det är inte tillåtet enligt personuppgiftslagen att upprätta ett system i form av register med uppgifter som kan tillhandahållas till andra kommuner.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2017 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 augusti 2017 har i huvudsak följande lydelse.

Socialnämnden har redan idag upphandlade ramavtal med företag som tillhandahåller jour- och familjehem. Respektive företag ansvarar för att utreda hemmens lämplighet. Från och med april i år är företag som erbjuder familje- och jourhem tillståndspliktiga.

Utöver de jour- och familjehem som tillhandahålls via ramavtal finns en av socialnämnden upprättad "bank" med godkända jour- och familjehem. Både de företag som upphandlats och de jour- och familjehem som godkänts av socialnämnden är en för staden gemensam resurs.

Varje stadsdelsnämnd ansvarar för att de barn och ungdomar som behöver placeras i jour- eller familjehem får komma till ett hem som bedöms kunna tillgodose barnets/den unges behov. Vården ska utformas så att den främjar barnets/den unges samhörighet med anhöriga och andra närstående. Detta gör att respektive stadsdels-förvaltning i många fall på egen hand ansvarar för rekrytering av lämpligt hem. Förvaltningen har en tydlig rutin när det gäller rekrytering. Vid bedömning av hemmets lämplighet vägs bland annat den ekonomiska situationen in och utdrag inhämtas från krono-fogden och polisens belastningsregister. Förvaltningen försöker också alltid utreda i vilket syfte familjen vill ta emot ett barn eller en ungdom i sitt hem.

Socialförvaltningen ansvarar för att de jour- och familjehem som staden anlitar genomgår utbildning. Detta gäller oavsett om hemmet rekryterats via ett privat företag eller på annat sätt. Vid bedömningen av en familjs lämplighet som jour- eller familjehem görs kontroller i misstanke-, belastnings-, social- och kronofogderegister.

Förvaltningen delar Andrea Ströms och Christina Elffors-Sjödins uppfattning om att ensamkommande barn utgör en utsatt grupp.

Stockholms stad tog under år 2015 emot 5 377 ensamkommande barn och ungdomar. Den stora tillströmningen gjorde att det var svårt att närmare hinna utreda de jour- och familjehem där barnen/de unga placerades. Detta har medfört att flera barn och ungdomar senare omplacerats eftersom det visat sig att hemmet inte kunnat tillgodose deras behov.

Förvaltningen har inget att invända mot att socialnämnden får i uppdrag att göra en kartläggning av antalet placerade barn och en genomlysning av familje- och

jourhem för att säkerställa att de genomgått utredning. Förvaltningen har heller ingen invändning mot att socialnämnden får i uppdrag att upprätthålla ett system som säkerställer att familje- och jourhem, som fått avslag eller blivit fråntagna sitt uppdrag, ska noteras. Huruvida den informationen kan göras tillgänglig för andra kommuner i Stockholmsregionen i syfte att undvika eventuella undermåliga familjehem är en fråga som, vad förvaltningen förstår, behöver utredas närmare.

Riksförbundet för förstärkt familjehemsvård (RFF)

Riksförbundet för förstärkt familjehemsvårds (RFF) yttrande daterat den 6 juni 2017 har i huvudsak följande lydelse.

I motionen yrkas:

1. Att uppdra åt socialnämnden att centralt upphandla familje- och jourhem med gemensamma ramavtal för hela staden.

Stockholm Stad har sedan många år tillbaka upphandlat familje- och jourhem med gemensamma ramavtal för hela staden. De flesta av Stor-Stockholms övriga 25 kommuner upphandlar också familje- och jourhem med ramavtal. Ibland gör flera kommuner gemensamt en upphandling och ibland gör kommuner egna upphandlingar.

2. Att uppdra åt socialnämnden att vid granskning av familjehem ska stabiliteten i den ekonomiska situationen och familjens förmodade syfte vägas in som en lämplighetsfaktor i bedömningen.

Socialstyrelsen gav 2012 ut föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård och boende, Sofs 2012:11. Där framgår tydligt vad en familjehemsutredning ska innehålla och, att vad som sägs däri, även gäller för jourhem.

Gällande familjens ekonomiska situation ges det allmänna rådet att, efter samtycke från familjen, inhämta registerutdrag från bl a Kronofogdemyndighet, Försäkringskassa och socialregister. I de gängse utredningsmetoder, BRA fam och Kälvestensintervjun som de flesta verksamheter använder för att utreda familje- och jourhem, kommer frågan om familjens ekonomi upp på flera sätt.

När det gäller familjens motiv till att bli familje- eller jourhem är frågan aktuell under utredningstiden på olika vis. Frågan om motivet finns i de flesta fall redan i de inledande kontakterna och penetreras därefter på olika vis i gängse utredningsmetoder. I Sofs 2012 finns förskrift att varje tilltänkt familjehemsförälders inställning till uppdraget ska finnas med i utredningen. I de allmänna råden som ges ska deras inställning belysas ur olika perspektiv och självklart finnas med i bedömningen.

Stockholms Stad har uppdraget att pröva de utredningar som privata aktörer med jour- och familjehem och ramavtal med Stockholms Stad gör, gällande jourhem. De har gett ut tydliga instruktioner om vad en utredning ska innehålla som helt överensstämmer med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

3. Att uppdra åt socialnämnden att genomföra en kartläggning av antal placerade barn i stadsdelarna samt en genomlysning av familje- och jourhem för att säkerställa att samtliga har genomgått en utredning.

I gällande ramavtal med Stockholms Stad framgår att de jourhem som de privata verksamheterna erbjuder ska ha ett jourhemsgodkännande. När det gäller familjehemsplaceringar beslutas på respektive stadsdelsnämnd om godkännande utifrån det specifika barnet.

4. Att uppdra åt socialnämnden att upprätthålla ett system som säkerställer att familje- och jourhem som fått avslag eller blivit framtagna sitt uppdrag ska noteras. Informationen ska göras tillgänglig för andra kommuner i Stockholmsregionen i syfte att undvika eventuella undermåliga familjehem.

Ett sådant register torde vara lagvidrigt och förknippat med en mängd svårigheter. När kan familjer hamna i ett sådant register och när kan de komma ifrån? Familjer, människor utvecklas och förändras, ska det finnas "karenstid"?

Enligt personuppgiftslagen – som har till syfte att skydda och hur behandla känsliga personuppgifter, sätter detta stopp för att utveckla ett nationellt register. Vi har sett hur sådana upprättade register från olika myndigheter granskats och blivit fällda. Bl a register över romer och kvinnor som anmäler våld i hemmet.

Även här finns allmänna råd i Sofs 2012:11 och i Stockholms Stad instruktioner att hålla sig till för att minska risken för undermåliga familje- och jourhem. Referenser ska tas om andra kommuner under de senaste 5 åren har eller har haft placeringar i familjehemmet.

RFF menar att om de privata verksamheterna håller sig till gällande föreskrifter, allmänna råd och instruktioner minskas risken för att undermåliga familje- och jourhem får nya uppdrag.

I april infördes en tillståndsplikt för verksamheter som bedriver konsulentstött familje- och jourhemsvård, något som RFF arbetat för i många år. Tillståndsplikten kommer att kompletteras med allmänna råd och föreskrifter vilket kan borga för att oseriösa aktörer som ej följer gällande råd och anvisningar sällas bort.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Andrea Ström m.fl. (alla M) enligt följande.

Vi föreslår att nämnden beslutar följande

1. Att bifalla motionen.
2. Att därutöver anföra:

Att 14 olika stadsdelar upphandlar familjehem riskerar att skapa stora skillnader i staden. Genom att ha centrala ramavtal för jour-hem och familjehem tror vi att staden skulle kunna uppnå minskade administrationskostnader och större likvärdighet mellan olika delar av staden. Dessutom skulle stadsdelarnas behov av juridisk hjälp kunna minskas om de fick stöd att följa upp avtalen centralt.

Staden behöver kunna säkra att inget barn ska placeras i undermåliga jour- och familjehem, om ett hem brister allvarligt i sitt upp-drag behöver vi kunna säkerställa att inte en ny stadsdel placerar ett nytt barn i samma familj. Det är önskvärt att detta även skulle kunna säkerställas mellan kommuner men det är en nationell fråga att hantera.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Lars Jilmstad m.fl. (alla M) enligt följande.

Till förmån för vårt yrkande att nämnden skulle föreslå kommunfullmäktige att bifalla motionen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Bo Arkelsten m.fl. (alla M) och Helen Jäderlund Eckardt (L) enligt följande.

Förslag till beslut:

- Att bifalla motionen i sin helhet.